

Windpark Langeveen

Verslag informatieavond Windpark Langeveen

Datum: 24 mei 2022

Locatie: Café Restaurant Waaijer te Langeveen

Aantal deelnemers: circa 120 mensen (inclusief initiatiefnemers Windpark Langeveen)

Oude Nijeweeme BV en Pure Energie hebben zich in dit verslag vooral gericht op de vragen en opmerkingen van bezoekers en welke reactie daarop is gegeven. Het stellen van vragen en opmerkingen besloeg een belangrijk deel van de informatieavond. De presentatie die door de initiatiefnemers is gegeven op de informatieavond, is als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Matthijs Oppenhuizen (omgevingsmanager Pure Energie) heet iedereen welkom en geeft aan wat het programma is voor deze informatieavond. Vervolgens stelt Matthijs Oppenhuizen initiatiefnemer Oude Nijeweeme BV (Rudie Oude Nijeweeme) en collega Harld Schuldink (projectleider Pure Energie) voor.

Tussendoor en na afloop van de presentatie is er ruimte voor vragen en opmerkingen. Deze vragen worden beantwoord door Rudie Oude Nijeweeme, Harld Schuldink en Matthijs Oppenhuizen. Hieronder staan de vragen en opmerkingen en welke reactie daarop is gegeven. Eerst wordt de vraag of opmerking weergegeven. De reactie daarop staat steeds achter de zwarte pijl →.

Gestelde vragen / gemaakte opmerkingen na dia Windbeleid en Verdrag van Meppen

1. Indien Windpark Langeveen doorgang vindt, wie gaat ons dan vertellen dat er in Duitsland net over de grens geen extra windmolens komen?
→ Vlak over de grens met Duitsland zijn een tweetal initiatieven voor windparken, namelijk het initiatief Balderhaar-Moor (zes windmolens, tiphoopte 200 meter) nabij de grens bij Kloosterhaar en het initiatief Itterbeck-Moor (acht windmolens, tiphoopte 250 meter) ten noordoosten van het plangebied van Windpark Langeveen. De gemeenteraden van Wielen, Itterbeck en Uelsen hebben met een aantal besluiten de eerste concrete stappen gezet om de bouw van deze windmolens mogelijk te maken. De besluitvorming voor deze windparken is dus in vergevorderd stadium. Voor de volledige context van Windpark Langeveen zijn deze Duitse windparken meegenomen in de getoonde visualisaties.
Net zoals in Nederland is er in Duitsland wet- en regelgeving op het gebied van windenergie. Uitgaande van de huidige wet- en regelgeving in Duitsland is vanwege de ligging van enkele Duitse woningen geen ruimte voor extra windmolens net over de grens aan Duitse zijde. Daardoor is de inschatting van de initiatiefnemers van Windpark Langeveen dat die kans erg klein is, al zijn zij hier uiteraard niet verantwoordelijk voor.
2. De gemeente Tubbergen heeft concept Windbeleid opgesteld, waarin staat dat alleen clusters van drie windmolens zijn toegestaan. Waarom komen de initiatiefnemers van Windpark Langeveen dan toch met een initiatief uitgaande van twee windmolens?
→ Het opgestelde beleid van de gemeente Tubbergen is nog in concept. De gemeente Tubbergen heeft vanuit landschappelijk oogpunt een voorkeur voor clustering van windmolens en samenhang tussen initiatieven. Dit vertaalt zich onder andere in een eis in het concept Windbeleid dat windmolens alleen mogelijk zijn in een cluster van drie windmolens. Maar deze eis wordt bemoeilijkt door de fysieke ruimte in onder andere de gemeente Tubbergen. Er zijn in de gemeente Tubbergen niet of nauwelijks locaties waar drie windmolens geclusterd kunnen worden geplaatst. Deze beperkte fysieke ruimte is met name het gevolg van regelgeving voor windmolens (denk aan afstand tot woningen en andere

objecten) die moet worden gehanteerd om windmolens zorgvuldig en veilig in te passen. Het plangebied van Windpark Langeveen is één van de weinig technisch geschikte locaties voor windmolens in de gehele gemeente Tubbergen.

Het plangebied van Windpark Langeveen sluit aan op concrete initiatieven voor windmolens aan de Duitse zijde van de grens (regio Itterbeck – Wielen). De getoonde visualisaties maken duidelijk dat op veel plekken in en rond Langeveen met name Windpark Langeveen en Itterbeck – Moor in één blik tegelijkertijd worden gezien. Dit maakt dat er visueel sprake is van landschappelijke clustering tussen de plangebieden.

In de periode dat het concept Windbeleid ter inzage heeft gelegen hebben de initiatiefnemers aan de gemeente Tubbergen aangegeven dat zij denken dat clusters van drie windmolens in de gemeente Tubbergen niet haalbaar zijn. Het is nu aan de gemeente Tubbergen om het beleid verder vorm te geven.

3. Er wordt aangegeven dat er mogelijkheden zijn om af te wijken van het Verdrag van Meppen. Waarom denken jullie dat er kan worden afgeweken van dit verdrag en zijn hier voorbeelden van?

→ De gemeente Tubbergen vroeg de gemeente Uelsen enige tijd geleden of de Duitse gemeente bereid is voor windmolens af te wijken van het Verdrag van Meppen. De eerste reactie van Uelsen daarop was negatief en daardoor concludeerde Tubbergen dat windmolens langs de grens in deze zone niet mogelijk zijn. Als initiatiefnemers van Windpark Langeveen zijn wij van mening dat dit genuanceerder ligt. De gemeente Uelsen gaf aan met name te willen dat windmolens in Nederland voor de Duitse woningen voldoen aan de Duitse normen. De Duitse normen zijn gebaseerd op afstandsnormen (waaraan geluidsnormen ten grondslag liggen), slagschaduwnormen en normen ten aanzien van de zichtbaarheid van windmolens. Uit eerste scan van de initiatiefnemers van Windpark Langeveen blijkt er goed kan worden voldaan aan de Duitse normen. Volgens de initiatiefnemers is er daarom voldoende basis om hierover in gesprek te gaan en dus afwijking van het Verdrag van Meppen opnieuw te bespreken.

Het Verdrag van Meppen heeft niet alleen betrekking op de grens bij Langeveen, maar speelt ook in Groningen, Drenthe en delen van Twente. In de gemeente Coevorden staan een tweetal windparken (Windpark Weijerswold en het windpark nabij het bedrijventerrein Europapark) waar windmolens zijn gesitueerd binnen de zone van het Verdrag van Meppen. Afwijken van het Verdrag van Meppen is dus mogelijk.

4. Uit nader onderzoek moet blijken wat de exacte hoogte wordt van de beoogde windmolens. Welke normen worden hiervoor gehanteerd? En hoe staat dat tegenover het onderzoek van het RIVM?

→ Er is nader onderzoek nodig om te bepalen of het initiatief überhaupt kan doorgaan. Er moet bijvoorbeeld onderzoek worden gedaan op gebied van geluid, slagschaduw, veiligheid en ecologie. Op dit moment denken de initiatiefnemers op basis van vuistregels die doorgaans worden gehanteerd dat dit idee mogelijk is.

In juni 2021 stelde de Raad van State de landelijke normen voor geluid en slagschaduw van windmolens buiten werking vanwege een uitspraak van het Europees Hof van Justitie over een windpark in België (het Nevele-arrest). De Raad van State zei niet dat de normen voor geluid en slagschaduw niet goed waren, maar dat bij het bepalen van de normen een milieueffectonderzoek had moeten worden uitgevoerd. Er is dus een vormfout gemaakt. De Rijksoverheid voert nu het benodigde onderzoek uit. Daarna kunnen opnieuw landelijke normen worden vastgesteld. Daarvoor zijn drie mogelijkheden: de normen worden strenger

of soepeler dan ze waren of ze blijven gelijk. Dat wordt pas later duidelijk.

Parallel aan het spoor van bovenstaande plan-MER loopt er een RIVM-verkenning naar de mogelijkheid van praktijkonderzoek naar gezondheidseffecten van windmolens. De komende periode komt het RIVM met de resultaten van de verkenning, mogelijk wordt op basis van deze verkenning vervolgonderzoek ingesteld. Het RIVM is dus uiteindelijk niet de instantie die de nieuwe landelijke normen vaststelt.

5. Met welke adviesbureaus werken jullie voor dit initiatief samen? Is dit adviesbureau Bosch & van Rijn?
→ Op dit moment worden er nog geen onderzoeken uitgevoerd. Er is dus nog geen adviesbureau geselecteerd. Er zijn verschillende adviesbureaus beschikbaar en wij hebben eerder onder andere gebruik gemaakt van Bosch & van Rijn.
6. De bezoeker wijst op Wind Wiki. Wind Wiki bestaat uit een groep bezorgde medici die zich hebben verdiept in de veiligheid van windmolens voor mens en milieu. Luisteren de initiatiefnemers naar deze groep artsen van Wind Wiki?
→ Wind Wiki is bij ons bekend. De standpunten van Wind Wiki zijn gebaseerd op basis van eigen onderzoek. Het RIVM heeft daarover laten weten dat niet alle beweringen gesteld door Wind Wiki kloppen. Dit neemt niet weg dat de initiatiefnemers dergelijke bronnen in de gaten houden en zeker niet bagatelliseren. De initiatiefnemers weten dat de komst van windmolens een verandering van de leefomgeving met zich meebrengt, bijvoorbeeld op het gebied van zicht en geluid. Tegelijkertijd is over deze effecten al veel bekend en ligt dit volgens de initiatiefnemers genuanceerder dan Wind Wiki stelt.
7. Waarom wordt in dit vroege stadium al een informatieavond gehouden, terwijl er nog niets vast staat?
→ Dit is een bewuste afweging die gemaakt is door de initiatiefnemers. Aan de ene kant was het mogelijk geweest om langer te wachten met het bekend maken van het initiatief. Ondertussen zou dan bijvoorbeeld de beleidsvorming van de gemeente Tubbergen verder worden vormgegeven. Hierdoor zou het later bekend maken van het initiatief betekenen dat het al verder en dus concreter is. Dit terwijl de omgeving hiervan niets weet. De initiatiefnemers kiezen liever voor een open houding en hebben er daarom voor gekozen om het initiatief nu bekend te maken, ondanks het ontbreken van definitief beleid. We snappen dat dit reacties met zich meebrengt, maar als omwonenden betrokken willen zijn, dan is dat vanaf nu wel mogelijk.
8. Wat is de reden dat de gemeente Tubbergen zich afhankelijk opstelt tegenover dit initiatief?
→ De gemeente Tubbergen stelt zich niet afhankelijk op tegenover ons initiatief. De gemeente Tubbergen heeft heel duidelijk aangegeven dat zolang er geen definitief beleid is vastgesteld er geen medewerking wordt verleend aan initiatieven zoals Windpark Langeveen. De gemeente maakt eigen afwegingen, ook voor het Windbeleid.
9. Komt de locatie voort uit de RES (regionale energiestrategie) of de aangewezen zoekgebieden?
→ Nee, de locatie is naar voren gekomen uit eigen onderzoek.
10. Is er ook onderzoek gedaan naar de draagkracht in het gebied nabij Windpark Langeveen?

→ Nee, daar is geen onderzoek naar gedaan. De initiatiefnemers zijn in vroeg stadium het gesprek aangegaan en hiervoor is onder andere deze informatieavond georganiseerd. De initiatiefnemers willen in gesprek met de omgeving op basis van de inhoud. Dit willen we zorgvuldig doen met directe betrokkenheid van de omgeving bij de planvorming voor het windpark. De initiatiefnemers willen ophalen en registreren welke gedachten, ideeën, vragen en mogelijk zorgen er leven in de omgeving met betrekking tot het windpark. De initiatiefnemers willen hiermee in de verdere planvorming waar mogelijk rekening houden.

11. Indien blijkt dat er draagkracht ontbreekt, gaan de initiatiefnemers wel door met dit initiatief?

→ Dat is een mogelijkheid. De initiatiefnemers maken afwegingen op basis van de inhoud en niet op stemverhoudingen zoals de helft + 1 of de helft -1. De initiatiefnemers vinden het vanuit het oogpunt van transparantie en het scheppen van mogelijke scenario's en eerlijke verwachtingen belangrijk om dit te melden. De uiteindelijke beslissing of dit windpark er komt wordt gemaakt door het bevoegd gezag.

12. Er wordt dus gesteld dat de initiatiefnemers kost wat het kost doorgaan, dit moet voor alle aanwezigen duidelijk zijn dat dit wordt gedaan vanuit commercieel oogpunt.

→ Dat is niet wat de initiatiefnemers zeggen. Het is een scenario dat ondanks dat een deel van de omgeving niet kan instemmen met de komst van het windpark de initiatiefnemers toch besluiten het plan voor te leggen aan het bevoegd gezag. Het besluit of dit initiatief uiteindelijk wordt uitgevoerd ligt niet alleen bij de initiatiefnemers, maar ook bij overheden.

Gestelde vragen / gemaakte opmerkingen na dia Omgevingsfonds

13. Om wat voor investering gaat het met betrekking tot het lokaal eigendom?

→ Om tot een definitief plan te komen, worden ontwikkelkosten gemaakt. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan plankosten zoals de benodigde onderzoeken voor de vergunning, kosten voor de windmeting en leges. Tot aan de bouw van de windmolens ben je aan ontwikkelkosten al snel een half miljoen euro kwijt. Uiteraard is dit indicatief. De ontwikkelkosten zijn kosten die gemaakt worden zonder dat er zekerheid is dat het windpark er uiteindelijk komt.

Voor de uiteindelijke aanschaf van de windmolens is ook kapitaal nodig. De hoogte van de investering in een windpark is 1 tot 1,2 miljoen euro per geïnstalleerde MW. Een moderne windmolen zelf kost circa 5 miljoen euro. Uitgaande van twee windmolens is dus de totale investering circa 10 miljoen euro. Van de totale investering bestaat 10-20% uit eigen vermogen. De rest wordt gefinancierd door een bank. Uitgaande van 10% eigen vermogen bedraagt de eigen investering dus 1 miljoen euro. Dit moet vervolgens door de verdeelsleutel 25% omgeving, 25% Oude Nijeweeme BV en 50% Pure Energie bijeen worden gebracht.

14. Is er voor twee windmolens een milieueffectrapportage nodig?

→ Dat is op dit moment nog niet bekend, als onderdeel van de procedure kan het zijn dat de initiatiefnemers een milieueffectenrapportage moeten maken. Overigens zullen de aspecten zoals bijvoorbeeld geluid, slagschaduw, veiligheid en ecologie in alle gevallen nader onderzocht moeten worden en dat levert dezelfde informatie op die uit een milieueffectrapportage naar voren komt.

15. Compenseert een dergelijk omgevingsfonds ook de waardedaling van woningen en bedrijven uit het gebied?
- Nee, daarvoor is de planschaderegeling. Dit is een wettelijke procedure. Het omgevingsfonds komt voort uit de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land en is bovenwettelijk. Het omgevingsfonds is wel ingesteld vanuit het besef dat de komst van windmolens een verandering van de leefomgeving met zich meebrengt.
16. Na 15 jaar moeten de windmolens worden afgebroken. Wie is hiervoor verantwoordelijk en wie moet hiervoor betalen?
- Technisch gezien hebben windmolens een levensduur van 25 tot 30 jaar. Er wordt vaak een tijdelijke vergunning afgegeven voor de duur van 25 of 30 jaar. Na exploitatie van de windmolens zijn de initiatiefnemers zelf verantwoordelijk voor het ontmantelen van het windpark. Hiervoor wordt rekening gehouden in de zogenoemde business case van het windpark. Hierin worden de ontmantelingskosten van het windpark meegenomen. De afspraken voor het ontmantelen worden geborgd in de vergunning. Pure Energie heeft onlangs in de provincie Flevoland een aantal windmolens ontmanteld. De windmolens worden inclusief beton en fundering weggehaald. De heipalen bleven in dit geval op verzoek van het waterschap deels zitten en werden op circa 2 meter onder maaiveld afgeknipt.
17. De SDE-++ subsidie kent een duur van 15 jaar. Hoe zit het met de kosten na die periode?
- De SDE-++ subsidie kent inderdaad een periode van maximaal 15 jaar. De SDE-++ subsidie is de afgelopen jaren hard afgebouwd en mogelijk wordt de subsidie over enkele jaren afgeschaft. De SDE-++ subsidie geeft een garantie per geproduceerde kilowattuur van een paar cent en vormt hiermee een financiële bodem in het project. Op dit moment wordt overigens vanwege de hoge marktprijzen geen subsidie uitgekeerd aan veel windparken, omdat de marktprijs altijd wordt verrekend met de subsidie. Als de marktprijs hoger is dan het subsidiebedrag, wordt er geen subsidie uitgekeerd. Na 15 jaar loopt deze subsidie af, maar produceert het windpark nog steeds elektriciteit. Er wordt vanuit gegaan dat de inkomsten vanuit de verkoop van elektriciteit opwegen tegen de kosten op dat moment. Dit brengt wel risico's met zich mee voor de initiatiefnemers, want het is onzeker wat de marktprijzen doen. Daar staat tegenover dat na 15 jaar doorgaans de financieringskosten ook wegvallen, dus er zijn ook minder kosten.
18. Zijn windmolens na afloop van de exploitatieperiode recyclebaar?
- Voor circa 90% wel. Enkel de wieken zijn lastig te recyclen. In deze wieken zit composiet verwerkt. Een Deens consortium onderzoekt momenteel grootschalig hergebruik composiet uit windmolens. Omdat composiet uit versmolten materialen bestaat, is het terugwinnen van de afzonderlijke materialen daarin een uitdaging. De verwachting is dat hiervoor een oplossing wordt gevonden. Het overgrote deel van een windmolen is momenteel al wel recyclebaar.
19. Is er gekeken naar de netcapaciteit? Dat zit namelijk behoorlijk op slot. Zijn er oplossingen denkbaar dat er gebruik wordt gemaakt van Duitse aansluitingsmogelijkheden?
- Op dit moment is er in dit gebied geen netcapaciteit, dit geldt overigens voor veel plekken in heel Nederland. De netbeheerders zijn druk bezig om het net te verzwaren en dit probleem op te lossen. Dit vergt tijd, maar het ontwikkeltraject van een windpark ook.

Netbeheerders hebben juist baat concrete plannen, zodat ze gericht kunnen investeren in het net. Het netcapaciteitsprobleem op dit moment is geen reden om dit initiatief niet door te zetten.

Het is onwaarschijnlijk dat er gebruik wordt gemaakt van aansluitingsmogelijkheden in Duitsland. Wet- en regelgeving maakt dat dit niet mogelijk is op dit moment.

20. In de presentatie wordt gesproken over de omgeving. Tot hoever rijkt de omgeving?

→ De omwonden binnen 1000 meter van de beoogde windmolens zijn persoonlijk benaderd en bezocht door de initiatiefnemers.

Daarnaast zijn alle omwonenden binnen tien keer de tiphoogte (2400 meter) van de beoogde windmolens aangeschreven. Hiermee wordt de gehanteerde norm van de Raad van State gevolgd. De Raad van State heeft in een uitspraak vastgesteld dat omwonenden binnen tien keer de tiphoogte van het windpark belanghebbend zijn. Deze richtlijn is overgenomen in de landelijke Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie.

21. De vraagsteller heeft een raadsvergadering in Uelsen bijgewoond over windmolens in Duitsland. Daar zou het zo zijn dat grondeigenaren en direct omwonenden een jaarlijks bedrag ontvangen. Is dat hier ook het geval?

→ Een grondeigenaar krijgt een jaarlijks vergoeding indien het windpark er komt. Dit is afgesproken in een opstalovereenkomst.

Er is voor dit idee op dit moment geen regeling afgesproken voor direct omwonenden. Wel zijn de initiatiefnemers voornemens om in overleg met de omgeving een omgevingsfonds in te richten. De initiatiefnemers adviseren het omgevingsfonds niet direct te verdelen onder omwonenden. Vaak zijn er betere mogelijkheden, zoals het verduurzamen van panden dat structureel meerwaarde genereert voor langere tijd.

Ten slotte kan de omgeving mede-initiatiefnemer worden en meedraaien in hetzelfde verdienmodel als de huidige initiatiefnemers.

22. Ten westen van het windpark ligt een natuurgebied met heide in eigendom van een graaf uit Almelo. Is er ook overleg over met deze graaf?

→ De initiatiefnemers weten ter plekke niet exact welk natuurgebied hiermee wordt bedoeld, maar geven aan dat er op gebied van ecologie onderzoek moet worden uitgevoerd. De effecten op het gebied van ecologie worden dan breed onderzocht. De vraagsteller wordt bedankt voor het wijzen hierop.

23. Wat zijn de beweegredenen van Pure Energie en Oude Nijeweeme BV?

→ Pure Energie: Pure Energie is een duurzaam energiebedrijf dat een bijdrage wil leveren aan de energietransitie. Daarvoor zijn concrete initiatieven nodig, waaronder windparken. Pure Energie vindt het belangrijk dat deze concrete initiatieven op een zorgvuldige manier tot stand komen en kansen biedt voor de omgeving.

Oude Nijeweeme BV: Rudie Oude Nijeweeme is ondernemer en heeft Pure Energie leren kennen vanuit een eerder initiatief voor een zonnepark. Vanuit hier is het idee ontstaan om te onderzoeken of er mogelijkheden liggen op gronden van Oude Nijeweeme BV nabij Langeveen. Oude Nijeweeme BV vindt het belangrijk dat ook de omgeving kan meedelen in opbrengsten uit het windpark en dat de omgeving op een zorgvuldige manier betrokken wordt.

Ten slotte geeft Oude Nijeweeme BV aan dat gezien de klimaatproblematiek we niet ontkomen om windmolens te plaatsen. Als ze hier niet komen te staan, komen ze op een andere locatie te staan. Met dit initiatief krijgt de omgeving de mogelijkheid om deel te nemen zodat het meerwaarde voor Langeveen heeft.

24. Noaberschap is een belangrijk begrip in dit gebied, dit initiatief geeft onrust in de buurt. Waarom is er gekozen om eerst in contact te gaan met buurt in plaats van met de gemeente Tubbergen?
- De initiatiefnemers zijn ook in gesprek gegaan met de gemeente Tubbergen. De gemeente Tubbergen heeft duidelijk aangegeven dat zolang er geen definitief beleid is vastgesteld er geen medewerking wordt verleend aan initiatieven zoals Windpark Langeveen. Op dit moment lopen er geen procedures en zijn er geen onderzoeken gestart. Ondanks het prille stadium waarin Windpark Langeveen zich bevindt, willen we al wel in contact zijn met de omgeving. Als duidelijker wordt dat we het idee kunnen uitwerken naar een concreet plan, kan de omgeving dan al wel betrokken zijn bij of zelfs mede-initiatiefnemer zijn. De initiatiefnemers begrijpen dat het initiatief wat los kan maken in de buurt. De initiatiefnemers staan open voor reacties uit de omgeving. Die kunnen mogelijk worden betrokken bij de verdere uitwerking. Het is wel realistisch om aan te geven dat er veel afwegingen moeten worden gemaakt, hierin is de stem van de omgeving belangrijk, maar niet altijd doorslaggevend. Het kan voorkomen, dat bijvoorbeeld door wet- en regelgeving bepaalde wensen vanuit de omgeving niet kunnen worden uitgevoerd. Ten slotte is er ruimte voor lokaal eigendom binnen het initiatief. Dan zit de omgeving rechtstreeks aan tafel en kan het direct meebeslissen over de inhoud van het initiatief.
25. Er wordt constant aangegeven dat de initiatiefnemers de zorgen vanuit de omgeving begrijpen, maar uiteindelijk gaat het jullie alleen om het verdienmodel achter het windpark.
- De initiatiefnemers geven aan dat er bij doorgang van het windpark geld verdiend kan worden, anders zouden zij niet het initiatief starten omdat het anders niet kan worden gerealiseerd. Het gaat de initiatiefnemers niet alleen om het verdienmodel, maar er zijn nu eenmaal veel afwegingen die moeten worden gemaakt. Zo is er ook regelgeving waardoor het bijvoorbeeld niet mogelijk is om op verzoek van de omgeving de windmolens bij wijze van spreken lukraak 100 meter op te schuiven. Daarnaast is er ruimte voor lokaal eigendom, de omgeving kan dus meedraaien in hetzelfde verdienmodel als de huidige initiatiefnemers. Maar de initiatiefnemers geven wel aan dat zij het windpark graag willen realiseren, dat is hun inzet.
26. Klopt het dat geschikte locaties voor windmolens maar sporadisch voorkomen?
- Dat is inderdaad het geval, op veel plekken kunnen windmolens niet geplaatst worden. Het plangebied van Windpark Langeveen is één van de weinig technisch geschikte locaties binnen de gemeente Tubbergen.
27. Een bezoeker heeft een woning in Duitsland, op 450 meter afstand van de woning is een windmolen gesitueerd. De bezoeker geeft aan dat de windmolen op deze locatie 24/7 een constante bromtoon veroorzaakt.
- De initiatiefnemers geven aan dat deze ervaring van de vraagsteller vervelend is om te horen. Behalve het onderzoek naar geluid dat inzicht kan geven, kunnen de initiatiefnemers bijvoorbeeld ook een excursie organiseren naar een windpark. Op die manier kunnen de

deelnemers van de excursie zelf ervaren wat het is om op verschillende afstanden van het windpark te staan. Als daar behoefte aan is, horen de initiatiefnemers dat graag. De geluidsnormen voor een windmolen zijn landelijk vastgelegd. Zoals eerder vanavond aangegeven komen er nieuwe landelijke normen. De realiteit is dat de kans klein is dat er een norm gaat komen, waarbij niemand enige hinder ervaart. Zo is dat nu eenmaal met dergelijke ruimtelijke ontwikkelingen. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor wegen. Of mensen hinder hebben van het geluid, is vaak een persoonlijke ervaring. Het heeft er bijvoorbeeld ook mee te maken hoe goed iemand zich betrokken voelt bij de windmolens, zo blijkt ook uit onderzoek van het RIVM.

28. Waarom is er maar gekozen voor 25% lokaal eigendom en niet voor bijvoorbeeld 51%?

→ Conform het Klimaatakkoord is er ruimte voor 50% lokaal eigendom binnen het initiatief Windpark Langeveen. Ten grondslag van de verdeelsleutel 25% omgeving, 25% Oude Nijeweeme BV en 50% Pure Energie liggen ook onderhandelingen.

Verder betekent 25% lokaal eigendom ook dat de omgeving geld bijeen moet brengen om bijvoorbeeld de ontwikkelkosten te dragen. Uit ervaring van Pure Energie blijkt dat dit behoorlijk lastig kan zijn voor de omgeving. Het is realiseren van een windpark is een intensief traject. Dit vergt investeren zonder zekerheid dat het windpark er komt. Deze investeringen brengen risico's met zich mee. Daarom denken de huidige initiatiefnemers dat dit een realistische verdeling is. U kunt hier een andere mening over hebben, maar als initiatiefnemers houden wij wel stevig vast aan deze verhouding.

29. Wat zijn de risico's met betrekking tot de veiligheid van windmolens? Er zou bijvoorbeeld een kans van 0,5% zijn op bladbreuk.

→ De risico's met betrekking tot veiligheid van windmolens zijn zeer klein. Voordat de windmolens daadwerkelijk worden geplaatst, vindt er een onderzoek plaats op gebied van (externe) veiligheid. In het onderzoek worden zogenoemde veiligheidscontouren vastgesteld. Binnen deze contouren mogen bijvoorbeeld geen woningen staan. Soortgelijke onderzoeken worden ook uitgevoerd bij andere ruimtelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij de aanleg van snelwegen.

De kans op bladbreuk is zeer klein. Als er iets gebeurt, bijvoorbeeld met het blad, komt vaak door een productie- of bouwfout. Pure Energie exploiteert inmiddels 25 jaar windmolens en heeft er meer dan 120 gebouwd. Dit probleem is in deze periode nooit voorgekomen.

In Nederland kan het voorkomen dat zich ijs vormt rondom de wieken, de kans hierop klein en komt voor op slechts enkele dagen per jaar. Moderne windmolens zijn uitgerust met een ijsdetectiesysteem. Wanneer ijsvorming voorkomt, treedt het systeem in werking en wordt de windmolen preventief stil gezet. Zo wordt voorkomen dat ijs over grote afstand van de windmolen vrijkomt.

30. Hoe fossielvrij is een windmolen?

→ Hier zijn meerdere studies naar gedaan. Hieruit is gebleken dat windmolens na een exploitatieperiode van een half tot driekwart jaar de CO₂-uitstoot vrijgekomen bij de productie en bouw van de windmolen hebben gecompenseerd. De rest van de exploitatieperiode van de windmolen wordt met de opgewekte windenergie CO₂-uitstoot vermeden.

Het gebruik van bijvoorbeeld smeerolie tijdens de exploitatieperiode van de windmolen is zeer minimaal en is bijvoorbeeld ook afhankelijk van het uiteindelijke type, of dat een tandwielkast heeft of niet.

31. Tijdens hevige hagelbuien breken glasdelen af van de wieken van de windmolen. Deze komen vervolgens in de omgeving terecht. Hoe wordt daarmee omgegaan?
→ Bij de initiatiefnemers is niet bekend dat bij hevige hagelbuien glasdeeltjes kunnen loskomen.
32. De aanwezige geeft aan dat de initiatiefnemers veel energie steken in dit initiatief. Waarom doen jullie dit? Windmolens zijn immers vervuilend en een kerncentrale is een veel betere oplossing. De aanwezige raadt iedereen aan om de documentaire Headwind²¹ te bekijken.
→ De initiatiefnemers denken hier fundamenteel anders over en geven aan dat windenergie een van de effectiefste middelen is om klimaatverandering tegen te gaan.
33. De aanwezige geeft aan benieuwd te zijn hoe het initiatief leeft de zaal en wie voor of tegen is. Een andere aanwezige in de zaal geeft aan dat dit geen goed idee is, zo worden mensen tegen elkaar opgezet. Verder wordt aangegeven dat een groot aantal mensen uit Langeveen niet aanwezig is.
→ De initiatiefnemers geven aan dat het goed is om het gesprek met elkaar aan te gaan, op de inhoud. Er wordt benadrukt dat er op dit moment nog geen besluit wordt genomen over de komst van windmolens. De initiatiefnemers willen ophalen en registreren welke gedachten, ideeën, vragen en mogelijk zorgen er leven in de omgeving met betrekking tot het windpark. En zoals eerder gezegd, de initiatiefnemers gaan niet uit van besluiten op basis van de helft + 1 of de helft – 1. Zij wegen eventuele bezwaren op de inhoud en willen kijken of daar in het uiteindelijke plan rekening mee kan worden gehouden.

Gestelde vragen / gemaakte opmerkingen na afloop van de presentatie

34. Stel er is geen draagkracht en in het definitieve beleid komt te staan dat clusters van twee windmolens ook mogelijk zijn. Verder wordt het Verdrag van Meppen afgeschaft. Hoe geloofwaardig is de politiek dan nog?
→ De initiatiefnemers geven aan dat dit een vraag is waar de politiek antwoord op moet geven. Daar gaan de initiatiefnemers niet over.
35. Stel dat er een omgevingsraad komt. Staat deze omgevingsraad dan ook in contact met klankbordgroep van de gemeente Tubbergen? Deze klankbordgroep is namelijk al geformeerd.
→ Dat is wat de initiatiefnemers betreft bespreekbaar met de omgevingsraad indien dat is wat deelnemers van de omgevingsraad willen.
36. In hoeverre heeft de omgevingsraad echt medezeggenschap? In den lande zijn meerdere projecten met omgevingsraden. Daarin wordt bijvoorbeeld besproken om windmolens stil te zetten wanneer ze slagschaduw veroorzaken, maar dat wordt vervolgens niet uitgevoerd. Windmolens zouden dan te vaak stil staan, dit zou ten koste gaan van de inkomsten van het windpark. Wat is jullie ervaring hiermee?
→ De omgevingsraad kan invloed uitoefenen op de inhoud van het uiteindelijke plan. Dit plan is de basis voor een vergunningsaanvraag. In de definitieve vergunning worden vervolgens deze gemaakte afspraken vastgelegd. Aan deze vergunning moeten de initiatiefnemers dan tijdens de bouw- en exploitatiefase voldoen. De omgevingsraad kan ook tijdens de bouw- en exploitatieperiode actief zijn om bijvoorbeeld te controleren of

toezeggingen worden nagekomen. Gebeurt dat niet, dan kan de omgevingsraad bijvoorbeeld de overheid vragen hiertegen op te treden.

37. Op de projectwebsite staat informatie over slagschaduw. Hierin staat dat er maximaal 6 uur slagschaduw per jaar mag zijn. Hoe is dit tot stand gekomen?

→ De officiële slagschaduwnorm is dat een windmolen gemiddeld maximaal 17 dagen per jaar een zogeheten gevoelig object meer dan 20 minuten per dag mag raken met de slagschaduw. Gevoelige objecten zijn onder andere woningen. Die circa zes uur is ontstaan door de 17 dagen en maximaal 20 minuten per dag uit de officiële norm te vermenigvuldigen. 17 maal 20 minuten is 340 minuten, dus 5 uur en 40 minuten. Dit wordt vaak afgerond op zes uur. Dit is strenger dan de officiële norm, omdat die norm toestaat dat een windmolen alle andere dagen van het jaar een gevoelig object minder dan 20 minuten per dag met de slagschaduw mag raken. De algemeen toegepaste norm van circa zes uur per jaar voorkomt dus veel hinder voor omwonenden.

38. Een tijdje terug stond in de krant dat de provincie mogelijk ingrijpt, wanneer de gemeente achterblijft met concrete initiatieven. Hoe zit het dan met de borging van het lokale eigendom?

→ Deze vraag heeft een hoog 'wat als-gehalte', want de gemeente werkt aan beleid voor windmolens. Maar de initiatiefnemers staan voor het initiatief zoals nu kenbaar is gemaakt aan de omgeving en de kans is wel heel erg klein dat de provincie in een dergelijk geval zegt dat lokaal eigendom niet wenselijk is.

39. Eerder werd aangegeven dat in Flevoland na het ontmantelen van de windmolens de heipalen deels in de grond blijven zitten. Rondom dit gebied hebben we te maken met hoogwaterpeil vanwege Engbertsdijkvenen. Wat verandert de aanwezigheid van heipalen in de grond met betrekking tot de waterkwaliteit?

→ Goed punt, dank voor het doorgeven. Daarop kunnen we nu nog geen antwoord geven. Dit zal eventueel te zijner tijd nader moeten worden uitgezocht.

De initiatiefnemers bedanken de aanwezigen, er is nog ruimte om na te praten. Ten slotte geven de initiatiefnemers aan dat de deelnemers van de informatieavond zich achterin de zaal kunnen aanmelden voor de digitale nieuwsbrief en de omgevingsraad. Aanmelden voor de digitale nieuwsbrief kan ook via de projectwebsite.